

34730 VIII

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2017 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVoorstel

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2017 wijzigingen aan te brengen in:

1. de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
2. de begrotingsstaat inzake de agentschap DUO van dit ministerie.

De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

M. Bussemaker

B. BEGROTINGSTOELICHTING

De begrotingstoelichting bestaat uit de volgende onderdelen:

- a. Leeswijzer
- b. Het beleid
  - a. Overzicht belangrijkste uitgaven- en ontvangsten
  - b. De beleidsartikelen
  - c. De niet-beleidsartikelen
  - d. Agentschap

a. Leeswijzer

In deze eerste suppletoire begroting van OCW zijn de effecten van besluiten van het Kabinet over de Voorjaarsnota verwerkt. Deze suppletoire wet moet dan ook in samenhang worden gezien met de Voorjaarsnota. Als gevolg hiervan wordt in de OCW-begroting 2017 een uitgavenpeil van € 38,2 miljard geraamd.

Dit onderdeel van de memorie van toelichting bestaat uit een algemeen deel en een artikelsgewijs deel. Het algemeen deel bevat een overzicht van de belangrijkste suppletoire mutaties op de OCW-begroting (paragraaf a). Vervolgens wordt per beleidsartikel een overzicht van de wijzigingen gegeven, inclusief toelichting (paragraaf b). Daarbij worden mutaties groter of gelijk aan onderstaande staffel toegelicht:

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerp-begroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1000	5	10
=> 1000	10	20

b. Het beleid

a. Overzicht belangrijkste uitgaven en ontvangsten

In onderstaande tabel worden de belangrijkste suppletoire mutaties met de budgettaire effecten voor 2017 weergegeven:

Tabel 1 Belangrijkste suppletoire mutaties 2017 (x € 1 miljoen)		
Artikelnr.	Uitgaven	Ontvangsten

Vastgestelde begroting 2017		37.187,54	1.341,58	
Belangrijkste suppletoire mutaties:				
1	Leerlingen- en studentenontwikkeling	diverse	117,2	-3,4
2	Bijstelling autonome raming studiefinanciering	11, 12, 13	-4,7	-12,6
3	Koersverschillen	diverse	15,2	-
4	Boekingscorrectie PVS	11	147,0	-
5	Invulling ramingsbijstelling 2017	91	150,0	-
6	Eindejaarsmarge 2016/2017	91	127,5	-
7	Inzet eindejaarsmarge voor problematiek	91	-121,3	-
8	Aanhouden monumentenaftrek	14	-57,0	-
9	Kasschuiven	diverse	-21,4	-
10	Loon- en prijsbijstelling	diverse	776,3	-
11	Niet kaderrelevante mutaties	11,12, 91	-115,7	13,4
12	Rente studiefinanciering	11	-	-16,2
13	Overige mutaties	diverse	-19,2	13,8
Stand 1e suppletoire begroting 2017		38.181,54	1.336,58	

Bovenstaande uitgaven- en ontvangstenmutaties hebben een meerjarige doorwerking.

Toelichting:

1.

De referentieraming is de jaarlijkse raming van leerlingen- en studentenaantallen. Uit de referentieraming 2017 blijkt dat het aantal verwachte leerlingen en studenten hoger uitvalt dan de in de OCW-begroting 2017 verwerkte aantallen. Hierachter gaan verschillende bewegingen schuil, zoals een stijging van het aantal mbo-studenten in de beroepsbegeleidende leerweg en van het aantal studenten in het wetenschappelijk onderwijs (onder andere door toenemende aantallen buitenlandse studenten, waaronder studenten uit EER-landen, welke bekostigd worden).

Onderstaande tabel geeft het budgettaire effect per sector weer:

Tabel 2 Leerlingen- en studentenontwikkeling (x € 1 miljoen)		
Artikelnr.	Omschrijving	2017
1	Primair onderwijs	16,2
3	Voortgezet onderwijs	22,2
4	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	0,0
6	Hoger beroepsonderwijs	46,9
7	Wetenschappelijk onderwijs	39,8
11,12,13	Studiefinanciering, WTOS en les gelden	-7,9
Totaal leerlingen- en studentenontwikkeling		117,2

2.

De raming voor studiefinanciering laat voor 2017 lagere kaderrelevante uitgaven en ontvangsten zien ten opzichte van de in de OCW-begroting 2017 verwerkte raming uit het voorjaar 2016. Dit is het gevolg van de verwerking van nieuwe uitvoeringsgegevens

van DUO. Per saldo is er in 2017 sprake van een meevaller bij de uitgaven. Vooral de uitgaven aan de basisbeurs en de aanvullende beurs bij mbo-bolstudenten niveau 1 en 2 vielen in 2016 lager uit dan aanvankelijk geraamd door lagere aantallen. Dit werkt door in 2017 en latere jaren. De lagere ontvangsten zijn het gevolg van een lager ontstaan bedrag aan achterstallig lager recht (ALR).

3.

Valutakoersverschillen leiden tot diverse tegenvallers op de onderwijsbudgetten van Caribisch Nederland, met name bij de onderwijshuisvesting, en op de bijdragen aan buitenlandse organisaties zoals de bijdrage voor het CERN.

4.

Het ICT-project "Programma Vernieuwing Studiefinanciering" bij DUO maakt de schuldenopbouw van studenten beter inzichtelijk. Een OV-kaart wordt bijvoorbeeld niet langer geboekt als schuld als de student geen OV-kaart heeft geactiveerd. Dit leidt tot een wijziging in de boekingssystematiek. Het gevolg van deze technische wijziging is een incidentele tegenvaller. Het betreft een verschuiving van niet-kaderrelevante uitgaven naar kaderrelevante uitgaven.

5.

Bij de ontwerpbegroting 2017 is er besloten tot een ramingsbijstelling van € 150 miljoen, die diende om de OCW-begroting sluitend te maken en bij te dragen aan de ruilvoetproblematiek. Deze is destijds niet ingevuld en wordt nu ingevuld met onder andere de eindejaarsmarge 2016/2017.

6.

In 2016 zijn diverse budgetten niet volledig tot besteding gekomen. De eindejaarsmarge bedraagt € 127,5 miljoen en dit wordt toegevoegd aan de OCW-begroting. Dit wordt voornamelijk ingezet om de ramingsbijstelling in te vullen (€ 121,3 miljoen). Daarnaast betreft het overlopende verplichtingen die niet in 2016 tot betaling zijn gekomen, maar pas in 2017 (totaal € 3,0 miljoen). Zie artikel 91 Nominaal en onvoorzien voor een nadere toelichting op de inzet van de eindejaarsmarge.

7.

Een groot deel van de eindejaarsmarge 2016/2017 (€ 121,3 miljoen) wordt ingezet als invulling voor de ramingsbijstelling van € 150 miljoen.

8.

Dit betreft het terugdraaien en de verwerking van de kadercorrectie voor het afschaffen van de fiscale monumentenaftrek in 2017.

9.

Deze post is het saldo van diverse kasschuiven op de OCW-begroting. Zo worden er middelen uit 2017 doorgeschoven naar latere jaren omdat de uitgaven in andere jaren zullen plaatsvinden dan eerder was geraamd. Dit betreft voornamelijk kasschuiven voor de onderwijshuisvesting op Caribisch Nederland (€ 15,6 miljoen).

10.

Dit betreft de toevoeging aan de OCW-begroting van: de loonbijstelling tranche 2017 (€ 447,5 miljoen), de compensatie voor de ABP-pensioenpremie stijging (€ 198,4 miljoen) en de prijsbijstelling tranche 2017 (€ 130,4 miljoen). Zie artikel 91 Nominaal en onvoorzien voor de verdeling van de loon- en prijsbijstelling.

11.

De raming voor studiefinanciering laat lagere niet-kaderrelevante uitgaven en iets hogere ontvangsten zien ten opzichte van de in de OCW-begroting 2017 verwerkte raming van het voorjaar 2016. Dit is het gevolg van de verwerking van nieuwe uitvoeringsgegevens van DUO. Daarnaast is er € 15,7 miljoen aan niet-kaderrelevante prijsbijstelling toegevoegd aan de begroting van OCW.

12.

De raming voor studiefinanciering laat lagere renteontvangsten zien ten opzichte van de in de OCW-begroting 2017 verwerkte raming uit het voorjaar 2016. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de neerwaarts bijgestelde rentevoet. Conform de begrotingsregels worden mutaties in de renteontvangsten generaal verwerkt.

13.

De overige mutaties betreffen de financiering voor het programma vernieuwing studiefinanciering (€ 11,7 miljoen), overboekingen van en naar andere departementen en desalderingen van uitgaven en ontvangsten.

b. De beleidsartikelen

Artikel 1. Primair onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 1 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017	Stand 1e suppletoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	10.245.604	0	10.245.604	256.006	10.501.610	276.577	269.028	277.414	279.860
Waarvan garantieverplichtingen				287	287				
Uitgaven	10.245.604	0	10.245.604	255.719	10.501.323	276.577	269.028	277.414	279.860
Waarvan juridisch verplicht	99,5%				99,6%				
Bekostiging	9.707.888	0	9.707.888	275.038	9.982.926	274.210	269.415	276.479	278.738
• Hoofdbekostiging	9.486.866	0	9.486.866	275.038	9.761.904	274.210	269.415	276.479	278.738
- Bekostiging Primair Onderwijs	9.473.978		9.473.978	272.696	9.746.674	271.868	269.415	276.479	278.738
- Bekostiging Caribisch Nederland	12.888		12.888	2.342	15.230	2.342	0	0	0
• Prestatiebox	220.822	0	220.822	0	220.822	0	0	0	0
• Aanvullende bekostiging	200	0	200	0	200	0	0	0	0
- Overig	200		200	0	200	0	0	0	0
Subsidies	116.589	0	116.589	-7.067	109.522	2.016	-865	135	322
- Regeling Onderwijsvoorziening jonggehandicapten	23.000		23.000		23.000		0	0	0
- Nederlands onderwijs buitenland	10.394		10.394	0	10.394	0	0	0	0
- Basis voor Presteren (School aan Zet en Bèta Techniek)	6.500		6.500	-6.500	0	0	0	0	0
- Humanistisch vormend en godsdienstonderwijs	10.130		10.130	1.000	11.130	1.500	2.000	2.500	3.000
- Overig	66.565		66.565	-1.567	64.998	516	-2.865	-2.365	-2.678
Opdrachten	11.867		11.867	-1.961	9.906	-449	-322	0	0
Bijdrage aan agentschappen	23.951	0	23.951	176	24.127	171	171	171	171

- Dienst Uitvoering Onderwijs	23.951		23.951	176	24.127	171	171	171	171
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	7.636	0	7.636	169	7.805	165	165	165	165
- Stichting Vervangingsfonds en Participatiefonds	5.275		5.275	0	5.275	0	0	0	0
- Stichting Vervangingsfonds en Bedrijfsgezondheid	0		0	0	0	0	0	0	0
- UWV	2.361		2.361	169	2.530	165	165	165	165
Bijdrage aan medeoverheden	366.750	0	366.750	0	366.750	0	0	0	0
- Gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid	266.750		266.750	0	266.750	0	0	0	0
- Aanvulling GOA convenant G37	95.000		95.000	0	95.000	0	0	0	0
- Verhoging taalniveau pedagogisch medewerkers klein gemeenten	5.000		5.000	0	5.000	0	0	0	0
Bijdrage aan sociale fondsen	10.923	0	10.923	-10.636	287	464	464	464	464
- Brede Scholen	10.923		10.923	-10.636	287	464	464	464	464
Ontvangsten	8.661	0	8.661		8.661				

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 256,0 miljoen verhoogd. Dit betreft voor € 0,3 miljoen een mutatie in de garantieverplichtingen en voor € 255,7 miljoen de verplichtingennutaties die samenhangen met de hieronder toegelichte uitgavenmutaties ter grootte van datzelfde bedrag.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor bekostiging wordt per saldo met € 275,0 miljoen verhoogd. De verhoging is met name het gevolg van de volgende mutaties:

- de doorverdeling (+ € 249,1 miljoen) van de loon- en prijsbijstelling tranche 2017 inclusief de compensatie ABP-pensioenpremiestijging (zie het algemeen deel);
  - Het budgettaire effect van de leerlingenraming (€ 16,2 miljoen). Deze mutatie is nader toegelicht in het algemene deel.
  - Een overboeking van artikel 14 naar artikel 1 (€ 7,5 miljoen) ten behoeve van cultuureducatie voor het schooljaar 2017-2018.
  - Een toevoeging ter grootte van € 5,0 miljoen aan het budget voor de regeling voor maatwerk en eerste opvang vreemdelingen. Uitvoeringstechnisch was het niet mogelijk om de eerste periode van het schooljaar 2016-2017 van deze regeling in 2016 uit te betalen. Vanwege de juridische verplichting zijn de beschikbare middelen vanuit 2016 doorgeschoven naar 2017.
  - Een tegenvaller als gevolg van de naar verwachting duurdere dollar voor de bekostiging Caribisch Nederland (€ 2,3 miljoen).

Tevens is het budget met € 5,0 miljoen verlaagd doordat naar verwachting het beroep op de regelingen voor de eerste opvang van vreemdelingen en maatwerk voor eerstejaars asielzoekerskinderen in 2017 lager zal zijn dan eerder geraamd.

Subsidies

- Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 7,1 miljoen verlaagd. Dit betreft met name de interne overboekingen naar artikel 3 en 9 voor de lerarenbeurs (€ 5,0 miljoen) en voor de ontwikkeling van de (adaptieve) eindtoets (€ 3,9 miljoen) en het verhogen van het budget voor Humanistisch vormend en godsdienstonderwijs als gevolg van het aangenomen wetsvoorstel om de bekostiging van humanistisch- en godsdienstonderwijs in de WPO te verankeren. Daarnaast zijn de loon- en prijsbijstelling (€ 2,8 miljoen) en het budget voor overlopende juridische verplichtingen (€ 2,0 miljoen) toegevoegd. Verder heeft binnen het instrument een technische mutatie (€ 6,5 miljoen) plaatsgevonden tussen <<Bèta en Techniek>> en <<Overige subsidies>>.

Bijdragen aan sociale fondsen

Het budget voor de bijdrage aan sociale fondsen wordt per saldo met € 10,6 miljoen verlaagd. Dit is een saldo van enerzijds een verhoging met ca. € 0,5 miljoen in verband met loon- en prijsbijstelling, en anderzijds een overboeking van € 11,1 miljoen naar het Gemeentefonds (GF) ten behoeve van de "Impuls brede scholen".

Artikel 3. Voortgezet onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 3 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbe groting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendement en	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017	Stand 1e suppletoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	7.893.559		7.893.559	455.812	8.349.371	220.220	212.245	213.056	212.440
Waarvan garantieverplichtingen				2.732	2.732				
Uitgaven	7.927.940	0	7.927.940	235.717	8.163.657	236.156	219.722	212.308	213.189
Waarvan juridisch verplicht	99,9%				99,9%				
Bekostiging	7.791.583	0	7.791.583	210.851	8.002.434	217.443	201.507	194.030	194.778
• Hoofdbekostiging	7.322.812	0	7.322.812	224.843	7.547.655	174.478	159.299	157.957	166.528
- Bekostiging voortgezet onderwijs lumpsum	6.692.878		6.692.878	207.008	6.899.886	156.743	144.591	143.497	152.263
- Bekostiging lichte ondersteuning lwoo/pro	617.333		617.333	14.810	632.143	14.710	14.506	14.258	14.063
- Bekostiging Caribisch Nederland	12.601		12.601	3.025	15.626	3.025	202	202	202
• Prestatiebox	257.824	0	257.824	2.900	260.724	32.000	32.000	32.000	32.000
- Regeling prestatiebox voortgezet onderwijs	257.824		257.824	2.900	260.724	32.000	32.000	32.000	32.000
• Aanvullende bekostiging	210.947	0	210.947	-16.892	194.055	10.965	10.208	4.073	-3.750
- Regeling IGVO (Internationaal Georiënteerd Voortgezet Onderwijs)	3.562		3.562		3.562				
- Regeling leerplusarrangement en eerste opvang nieuwkomers	128.649		128.649	-16.892	111.757	10.965	10.208	4.073	-3.750
- Regeling bekostiging kenniscentra voor leerwerktrajecten vmbo	250		250		250				
- Regeling functiemix VO Randstadregio's	61.386		61.386		61.386				
- Resultaatafhankelijke bekostiging vsv voor vo-scholen	17.100		17.100		17.100				

Subsidies	53.065	0	53.065	12.379	65.444	15.066	14.449	14.550	14.728
- Stichting Kennisnet (basissubsidie) PO, VO, BE	12.000		12.000	580	12.580				
- ICT-projecten (incl. transparantie)	7.400		7.400	-1.200	6.200				
- Beter presteren (Scholen aan Zet en Platform Beta en Techniek)	0		0		0				
- Onderwijs Bewijs	0		0		0				
- Regionale verwijzingscommissies VO	0		0		0				
- Pilots zomerscholen	9.000		9.000		9.000				
- Overige projecten	24.665		24.665	12.999	37.664	15.066	14.449	14.550	14.728
Opdrachten	1.991	0	1.991	3.312	5.303	2.757	2.757	2.692	2.647
- In- en uitbesteding	1.991		1.991	3.312	5.303	2.757	2.757	2.692	2.647
Bijdragen aan agentschappen	27.401	0	27.401	2.294	29.695	190	190	190	190
- Dienst Uitvoering Onderwijs	27.401		27.401	2.294	29.695	190	190	190	190
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	45.649	0	45.649	14.788	60.437	844	844	844	844
- ZBO: College voor Examens	6.248		6.248	4.266	10.514				
- SLOA: onderwijs ondersteunende instellingen PO/VO/MBO (incl. examens)	39.401		39.401	10.522	49.923	844	844	844	844
Bijdragen aan medeoverheden	8.000	0	8.000	-7.882	118	0	0	0	0
- Uitwerkingsakkoord VNG	8.000		8.000	-7.882	118				
Bijdragen aan andere organisaties	251	0	251	-25	226	-144	-25	2	2
- GR	251		251	-25	226	-144	-25	2	2
Ont	7.361	0	7.361		7.361				

In de "Stand vastgestelde begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. De belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 455,8 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 220,1 miljoen) wordt met name veroorzaakt door het in 2017 verplichten van een deel van de uitgaven voor 2018.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget wordt per saldo met € 210,9 miljoen verhoogd. De verhoging is het gevolg van onder meer de volgende mutaties:

- de doorverdeling (+ € 191,3 miljoen) van de loon- en prijsbijstelling tranche 2017 inclusief de compensatie ABP-pensioenpremiestijging (zie het algemeen deel).
- Een verlaging van € 16,9 miljoen op de regeling leerplusarrangement als gevolg van:
  - Een overboeking voor het deel in de aanvullende bekostiging dat reguliere bekostiging is (- € 13,4 miljoen).
  - Een lagere verwachte instroom van asielzoekers en vreemdelingen in 2017.
(- € 3,5 miljoen).

Subsidies

- Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 12,4 miljoen verhoogd. De verhoging is het gevolg van de volgende mutaties:
  - De doorverdeling van de loon- en prijsbijstelling (€ 1,2 miljoen).
  - Een overboeking van artikel 4 beroepsonderwijs en volwasseneneducatie van € 11,5 miljoen ten behoeve van onder andere schakelprogramma's po-vo en schakelprogramma's vmbo-mbo en vmbo-havo.
  - Een verlaging van per saldo € 0,3 miljoen in verband met diverse overboekingen van en naar andere beleidsterreinen en departementen.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

- Het budget voor ZBO's/RWT's wordt per saldo met € 14,8 miljoen verhoogd als gevolg van de volgende mutaties:

- De doorverdeling van de loon- en prijsbijstelling (€ 1,1 miljoen).
- Bijdragen van andere beleidsterreinen en departementen voor het CvTE (€ 4,3 miljoen). De financiering van deze tijdelijke projecten verloopt via het beleidsterrein van voortgezet onderwijs.
- Een verhoging van per saldo € 9,4 miljoen in verband met diverse overboekingen van en naar andere beleidsterreinen

Bijdragen aan medeoverheden

- Het budget voor onderwijshuisvesting gemeenten wordt per saldo met € 7,9 miljoen verlaagd als gevolg van de volgende mutaties:
  - De doorverdeling van de prijsbijstelling (€ 0,1 miljoen).
  - Het overboeken van het budget naar BZK als gevolg van het uitwerkingsakkoord VNG (€ 8,0 miljoen).

Artikel 4. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 4 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017	Stand 1e suppletoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	4.229.244		4.229.244	123.762	4.353.006	74.110	52.512	89.188	132.733
Waarvan garantieverplichtingen				-2.742	-2.742				
Uitgaven	4.217.206		0 4.217.206	23.487	4.240.693	88.530	95.472	105.174	102.392
Waarvan juridisch verplicht	99,7%				99,8%				
Bekostiging	3.702.062		0 3.702.062	100.912	3.802.974	117.890	139.742	124.707	122.352
• Hoofdbekostiging	3.208.232		0 3.208.232	84.208	3.292.440	102.830	104.042	90.974	87.053
-									
Bekostiging roc's/overige regelingen	3.140.259		3.140.259	82.133	3.222.392	101.255	102.467	89.399	85.476
- Bekostiging kbb's	0		0	0	0	0	0	0	0
- Bekostiging Caribisch Nederland	6.933		6.933	661	7.594	161	161	161	163
- Bekostiging vavo	61.040		61.040	1.414	62.454	1.414	1.414	1.414	1.414
• Kwaliteitsafspraken	383.320		0 383.320	0	383.320	9.664	9.664	9.664	9.664
- Investeringsbudget	183.600		183.600	0	183.600	4.900	4.900	4.900	4.900

- Resultaatafhankelijk budget	199.720		199.720	0	199.720	4.764	4.764	4.764	4.764
• Aanvullende bekostiging	110.510	0	110.510	16.704	127.214	5.396	26.036	24.069	25.635
- Schoolmaatschappelijk werk in het mbo	15.000		15.000	0	15.000	0	0	0	0
- Regionaal Investeringsfonds	22.810		22.810	-1.696	21.114	-17.584	3.456	5.589	7.155
- Salarismix Randstadregio's	42.300		42.300	0	42.300	980	980	980	980
- Regionaal programma	30.400		30.400	0	30.400	0	0	0	0
-									
- Plusvoorzieningen overbelaste jongeren	0		0	0	0	0	0	0	0
- Programmagelden regio's	0		0	0	0	0	0	0	0
- Convenanten met RMC-regio's	0		0	0	0	0	0	0	0
- Tegemoetkoming schoolkosten MBO	0		0	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
- Gelijke kansen	0		0	8.400	8.400	12.000	11.600	7.500	7.500
Subsidies	290.290	0	290.290	-27.991	262.299	-32.180	-39.816	-36.271	-36.134
- Subsidieregeling praktijkleren	196.500		196.500	0	196.500	0	0	0	0
- Permanent leren	0		0	0	0	0	0	0	0
-									
- Actieplan Laaggeletterdheid/Tel mee met taal	10.750		10.750	342	11.092	-740	0	0	0
- Pilots laaggeletterdheid	0		0	0	0	0	0	0	0
- Loopbaanorientatie	1.800		1.800	100	1.900	400	0	0	0
- ROC Leiden	7.017		7.017	0	7.017	0	0	0	0
- Sectorplan mbo-hbo techniek	1.585		1.585	-1.147	438	0	0	0	0
- Overige subsidies	72.638		72.638	-27.286	45.352	-31.840	-39.816	-36.271	-36.134
Opdrachten	2.232	0	2.232	58	2.290	62	7	8	6
- In- en uitbesteding	2.232		2.232	58	2.290	62	7	8	6
- Caribisch Nederland	0		0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan agentschappen	22.095	0	22.095	2.620	24.715	2.115	-585	-85	-585
- Dienst Uitvoering Onderwijs	19.595		19.595	2.620	22.215	2.115	-585	-85	-585
- Rijksdienst Ondernemend Nederland	2500		2.500	0	2.500	0	0	0	0
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	64.545	0	64.545	-25.773	38.772	3.196	3.194	3.046	2.596
- College voor Toetsen en Examens	4365		4.365	-3.673	692	308	311	303	303
- Wet SLOA	9.760		9.760	-6.250	3.510	0	0	0	0
- SBB	50.420		50.420	-15.850	34.570	2.888	2.883	2.743	2.293
Bijdrage aan medeoverheden	135.982	0	135.982	-26.339	109.643	-2.553	-7.070	13.769	14.157
- RMC's	33.297		33.297	1.279	34.576	1.305	1.260	1.352	1.356
- Educatie	57.650		57.650	1.335	58.985	1.335	1.335	1.335	1.335
- Caribisch Nederland	23.185		23.185	-9.451	13.734	-5.193	-9.665	11.082	11.466
- Regionaal Programma	21.850		21.850	-19.502	2.348	0	0	0	0

Ontvangsten	3.000	0	3.000	0	3.000	0	0	0	0
--------------------	--------------	----------	--------------	----------	--------------	----------	----------	----------	----------

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 123,8 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt met name veroorzaakt door:

- Bijstelling van de verplichtingenraming omdat bij het instrument bekostiging de loon- en prijsbijstelling tranche 2017 voor zowel 2017 als 2018 in het jaar 2017 verplicht wordt.
- De garantieverplichtingen worden met € 2,7 miljoen verlaagd. Dit is het saldo van de tot nu toe in 2017 verleende en vervallen leningen en rekening-courant kredieten aan onderwijsinstellingen via schatkistbankieren.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 100,9 miljoen verhoogd. De verhoging is met name het gevolg van de volgende mutaties:

- de doorverdeling (+ € 84,4 miljoen) van de loon- en prijsbijstelling tranche 2017 inclusief de compensatie ABP-pensioenpremiestijging (zie het algemeen deel);
- De jaarlijkse meerjarige doorrekening van de referentieraming 2017 leidt tot hogere aantallen mbo-studenten ten opzichte van de referentieraming 2016. Er vindt substitutie plaats van de bol-opleidingen naar de bbl-opleidingen. Het macrobudget wordt opwaarts bijgesteld (zie ook de algemene toelichting).

- Het macrobudget wordt in 2017 met € 3,8 miljoen, in 2018 met € 2,7 miljoen en in 2020 met € 0,5 miljoen verlaagd. Dit ten behoeve van het project doorontwikkeling van BRON.
- Structureel worden middelen overgeboekt van het instrument subsidies naar het instrument bekostiging. In 2017 gaat het om een bedrag van € 18,4 miljoen voor de Tijdelijke regeling tegemoetkoming schoolkosten MBO (€ 10 miljoen) en middelen in het kader van de Gelijke Kansen Alliantie (€ 4 miljoen voor de Regeling compensatie langere inschrijvingsduur, € 4 miljoen voor de Regeling doorstroom mbo-hbo en € 0,4 miljoen voor de Regeling stimulering doorstroom niet verwant mbo-pabo.)

Subsidies

Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 28 miljoen verlaagd. Deze verlaging is met name het gevolg van de volgende mutaties:

- Een structurele overboeking van middelen van het instrument subsidies naar het instrument bekostiging. In 2017 gaat het om een bedrag van € 18,4 miljoen (zie ook de toelichting bij het instrument bekostiging).
- Voor de Gelijke Kansen Alliantie is er een overboeking gedaan naar artikel 3 (Voortgezet onderwijs) van € 11,5 miljoen ten behoeve van onder andere schakelprogramma's po-vo en schakelprogramma's vmbo-mbo en vmbo-havo.

Bijdragen aan agentschappen

Het budget voor bijdragen aan agentschappen wordt per saldo met € 2,6 miljoen verhoogd. Dit komt met name door het toevoegen van middelen voor het project doorontwikkeling BRON (zie ook de toelichting bij het instrument bekostiging).

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

Het budget voor bijdragen aan ZBO's/RWT's wordt per saldo met € 25,8 miljoen verlaagd. Deze verlaging is met name het gevolg van de volgende mutaties:

- Voor het College voor Toetsen en Examens wordt een bedrag van € 3,7 miljoen overgeboekt naar artikel 3 (Voortgezet onderwijs).
- Voor het Cito (Wet SLOA) wordt een bedrag van € 6,3 miljoen overgeboekt naar artikel 3 (Voortgezet onderwijs).

- Het budget voor de SBB wordt in 2017 met € 15,9 miljoen verlaagd. Vanwege het opheffen van de kenniscentra en de samenvoeging tot de SBB was er bij SBB in 2016 en 2017 een incidentele besparingswinst van in totaal € 20,2 miljoen. Deze middelen worden ingezet voor OCW-brede problematiek in 2017 (zie ook algemene toelichting). Daarnaast worden aan het SBB budget middelen toegevoegd. Het gaat onder andere om de loon- en prijsbijstelling tranche 2017 en de bijdrage van het ministerie van EZ.

Bijdragen aan medeoverheden

Het budget voor bijdragen aan medeoverheden wordt per saldo met € 26,3 miljoen verlaagd. Deze verlaging is mede het gevolg van de volgende mutaties:

- De bijdrage aan Caribisch Nederland wordt in 2017 met een bedrag van € 9,5 miljoen verlaagd. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door vertraging in het masterplan onderwijshuisvesting in Caribisch Nederland. Hierdoor kunnen betalingen pas later plaatsvinden.

De middelen voor Regionaal Programma zijn in 2016 in plaats van 2017 uitbetaald. Hierdoor zijn de uitgaven in 2016 verhoogd en in 2017 verlaagd met € 19,5 miljoen.

Artikel 6. Hoger beroepsonderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 6 (Eerste suppletioire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletioire begroting 2017	Stand 1e suppletioire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	2.889.725		2.889.725	239.576	3.129.301	102.531	89.090	75.619	60.451
Waarvan garantieverplichtingen				14.438	14.438				
Uitgaven	2.814.350		0	2.814.350	114.484	2.928.834	110.582	102.966	89.159
Waarvan juridisch verplicht	99,9%					99,97%			
Bekostiging	2.760.969		0	2.760.969	109.450	2.870.419	108.714	100.974	87.053
• Hoofdbekostiging	2.563.639		0	2.563.639	151.603	2.715.242	105.061	97.134	83.099
- Onderwijsdeel hbo	2.478.219			2.478.219	149.970	2.628.189	103.428	95.501	81.466

- Deel ontwerp en ontwikkeling	70.806		70.806	1.633	72.439	1.633	1.633	1.633	1.633
-									
Bekostiging flexibel hoger onderwijs voor volwassenen (Leven Lang Leren)	13.130		13.130		13.130				
-									
Bekostiging postinitiële masteropleidingen hbo	1.484		1.484		1.484				
• Prestatiebox	197.330	0	197.330	-42.153	155.177	3.653	3.840	3.954	3.954
- Onderwijskwaliteit en studiesucces, en profilering	197.330		197.330	-42.153	155.177	3.653	3.840	3.954	3.954
Subsidies	2.302	0	2.302	3.694	5.996	527	0	0	0
- Regeling stimulering Bèta/techniek	1.601		1.601	1.542	3.143				
- Overig	701		701	2.152	2.853	527			
Opdrachten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Uitbesteding			0		0				
Bijdragen aan agentschappen	14.027	0	14.027	503	14.530	401	1.101	1.201	101
- Dienst Uitvoering Onderwijs	14.027		14.027	503	14.530	401	1.101	1.201	101
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	37.052	0	37.052	837	37.889	940	891	905	905
- NWO (Praktijkgericht onderzoek hbo)	28.134		28.134	635	28.769	635	635	635	635
- NWO (Promotiebeurs voor leraren)	5.630		5.630	101	5.731	204	155	169	169
- Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)	3.288		3.288	101	3.389	101	101	101	101
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Stichting Studiekeuze 123			0		0				
Ontvangsten	1.213		1.213		1.213				

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 239,6,0 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 125,1 miljoen) wordt veroorzaakt door:

- Garantieverplichtingen/rekening-courant kredieten aan hogescholen die in 2017 zijn aangegaan of vervallen en waar OCW garant voor staat (+ € 14,4 miljoen).
- Bijstelling van de verplichtingenraming doordat uitgavenmutaties voor het jaar 2018 – overeenkomstig de bekostigingsregelgeving – in het jaar 2017 worden verplicht. Daarom worden deze (+ € 110,7 miljoen) verwerkt in het verplichtingenbudget 2017.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 109,5 miljoen verhoogd. De verhoging is het gevolg van:
  - een aanpassing op basis van de nieuwe raming van de studentenaantallen: + € 46,9 miljoen uit de referentieraming 2017 (zie het algemeen deel);
  - de doorverdeling (+ € 63,7 miljoen) van de loon- en prijsbijstelling tranche 2017 en de compensatie pensioenpremie (zie het algemeen deel);
  - diverse overige mutaties (met name interne overboekingen naar andere beleidsartikelen) die het budget in totaal verlagen met € 1,1 miljoen.

Daarnaast zijn binnen het instrument bekostiging de middelen die in 2017 voor profilering en zwaartepuntvorming beschikbaar zijn, overgeheveld van de prestatiebox naar het onderwijsdeel hbo onder de hoofdbekostiging.

Subsidies

- Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 3,7 miljoen verhoogd in verband met:
  - overhevelingen van beleidsartikel 4 (MBO) voor de Regeling stimulering Bèta/techniek (€ 1,1 miljoen) en voor het verlengen en intensiveren van het project *Goed voorbereid naar de pabo* als onderdeel van het gelijke kansenprogramma (€ 1,5 miljoen);
  - een technische herschikking over de instrumenten binnen artikel 6 (hbo) van de middelen voor het lerarenbeleid (€ 1,1 miljoen).

Bijdragen aan agentschappen

- Het budget voor bijdragen aan agentschappen (DUO) wordt per saldo met € 0,5 miljoen verhoogd in verband met het hbo aandeel in de aanvullende werkzaamheden voor het project doorontwikkeling BRON (€ 0,4 miljoen) en de doorverdeling van de loon- en prijsbijstelling tranche 2017 (€ 0,1 miljoen).

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

- Het budget voor bijdragen aan ZBO's/RWT's wordt per saldo met € 0,8 miljoen verhoogd in verband met de doorverdeling van de loon- en prijsbijstelling tranche 2017.

Artikel 7. Wetenschappelijk onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 7 (Eerste suppletore begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletore begroting 2017	Stand 1e suppletore begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	4.337.701	0	4.337.701	265.475	4.603.176	149.183	154.577	158.270	158.294
Waarvan garantieverplichtingen				-6.820	-6.820				
Uitgaven	4.310.149	0	4.310.149	130.996	4.441.145	141.408	148.657	154.541	158.723
Waarvan juridisch verplicht	99,95%				99,97%				
Bekostiging	4.283.282	0	4.283.282	130.130	4.413.412	140.804	148.322	154.206	158.368
• Hoofdbekostiging	4.131.237	0	4.131.237	165.896	4.297.133	138.147	145.511	151.300	155.462
- Onderwijsdeel wo	1.711.404		1.711.404	115.727	1.827.131	88.385	95.736	101.512	105.663
- Onderzoeksdeel wo	1.762.280		1.762.280	38.730	1.801.010	38.602	38.606	38.606	38.606
- Deel ondersteuning geneeskundig onderwijs en onderzoek	657.553		657.553	11.439	668.992	11.160	11.169	11.182	11.193
- Bekostiging flexibel hoger onderwijs voor volwassenen (Leven Lang Leren)			0		0				
• Prestatiebox	152.045	0	152.045	-35.766	116.279	2.657	2.811	2.906	2.906

- Onderwijskwaliteit en studiesucces, en profilering	152.045		152.045	-35.766	116.279	2.657	2.811	2.906	2.906
Subsidies	2.954	0	2.954	226	3.180	229	0	0	0
- Subsidieregeling Sirius programma ²			0		0				
- Subsidieregeling Libertas Noodfonds			0		0				
- Open en online onderwijs	1.000		1.000		1.000				
- Overig	1.954		1.954	226	2.180	229			
Opdrachten	1.803	0	1.803	285	2.088	20	-20	-20	0
- Uitbesteding	1.803		1.803	285	2.088	20	-20	-20	
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO)			0		0				
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	22.110	0	22.110	355	22.465	355	355	355	355
- Organisaties conform tabel ...	22.110		22.110	355	22.465	355	355	355	355
Ontvangsten	16	0	16		16				

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 265,5 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties (€ 134,5 miljoen) wordt veroorzaakt door:

- Garantieverplichtingen/rekening-courant kredieten aan universiteiten die in 2017 zijn vervallen en waar OCW garant voor staat (- € 6,8 miljoen).
- Bijstelling van de verplichtingenraming doordat uitgavenmutaties voor het jaar 2018 – overeenkomstig de bekostigingsregelgeving – in het jaar 2017 worden verplicht. Daarom worden deze (+ € 141,3 miljoen) verwerkt in het verplichtingenbudget 2017.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor de bekostiging wordt per saldo met € 130,1 miljoen verhoogd. De verhoging is het gevolg van:
    - een aanpassing op basis van de nieuwe raming van de studentenaantallen: + € 39,8 miljoen uit de referentieraming 2017 (zie het algemeen deel);
    - de doorverdeling (+ € 90,5 miljoen) van de loon- en prijsbijstelling tranche 2017 en de compensatie pensioenpremie (zie het algemeen deel);
    - diverse interne overboekingen van/naar andere beleidsartikelen die het budget per saldo verlagen met € 0,2 miljoen.
- Daarnaast zijn binnen het instrument bekostiging de middelen die in 2017 voor profilering en zwaartepuntvorming beschikbaar zijn, overgeheveld van de prestatiebox naar het onderwijsdeel wo onder de hoofdbekostiging.

Subsidies

- Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 0,2 miljoen verhoogd door diverse geringe mutaties (met name interne overboekingen).

Opdrachten

- Het budget voor opdrachten wordt per saldo met € 0,3 miljoen verhoogd, nagenoeg geheel in verband met een overheveling van communicatiemiddelen vanuit artikel 11 (Studiefinanciering).

Bijdragen aan (inter)nationale organisaties

- Het budget voor bijdragen aan (inter)nationale organisaties wordt per saldo met € 0,4 miljoen verhoogd in verband met de doorverdeling van de loon- en prijsbijstelling tranche 2017.

Artikel 8. Internationaal beleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 8 (Eerste supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)										
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e supplettoire begroting 2017	Stand 1e supplettoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	HGIS- deel 2017
Verplichtingen	10.744	0	10.744	251	10.995	248	161	161	250	95
Uitgaven	11.538	0	11.538	251	11.789	248	161	161	250	95
Waarvan juridisch verplicht	89,3%				99,2%					
Subsidies	1.573	0	1.573	-4	1.569	-5	-89	-89	-89	24
- Duitsland Instituut Amsterdam (DIA)	612		612	97	709	96	72	72	72	
- Netherlands house for Education and Research (Neth-ER)	600		600		600					
- Incidentele subsidies voor het uitwisselen van cultuur	172		172	-161	11	-161	-161	-161	-161	24
- overige incidentele subsidies	189		189	60	249	60				
Opdrachten	207	0	207	3	210	3	0	0	0	0
- Beleidsonderzoek en benchmarking	100		100	3	103	3				
- Incidentele Internationale activiteiten	107		107		107					
- EU-voorzitterschap			0		0					
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	9.308	0	9.308	276	9.584	274	274	274	363	95
- OCW-vertegenwoordiging in het buitenland	135		135		135					
- Stichting EP-Nuffic	3.562		3.562	161	3.723	121	121	121	121	
- Nederlandse Taalunie	2.858		2.858	-23	2.835	15	15	15	14	
- Europa College Brugge	30		30		30					
- Unesco	20		20		20					
- OESO CERI	76		76		76					
- Fulbright Center	368		368		368					
- DCIC	90		90	-90	0	-90	-90	-90		-90
- Stichting Ons Erfdeel	185		185	185	370	185	185	185	185	185

- Nationaal Agentschap Erasmus + Onderwijs & Training	1.959		1.959	43	2.002	43	43	43	43	
- EU-programma's en activiteiten	25		25		25					
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	450	0	450	-24	426	-24	-24	-24	-24	-24
- Vlaams-Nederlandshuis DeBuren (Hoofdstuk 5 BuZa)	450		450	-24	426	-24	-24	-24	-24	-24
Ontvangsten	99		99		99					

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven.

Toelichting:

Per abuis heeft er een verkeerde mutatie plaatsgevonden tussen de posten "Incidentele subsidies voor het uitwisselen van cultuur" en "Stichting Ons Erfdeel" van € 185.000,-. Bij de miljoenennota zal deze mutatie worden teruggedraaid, zodat de budgetstand op "Ons erfdeel" weer op € 185.000,- komt te staan in plaats van € 370.000,-.

Artikel 9. Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 9 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017	Stand 1e suppletoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	177.431	0	177.431	8.107	185.538	4.390	842	874	1.015
Uitgaven	179.667	0	179.667	8.107	187.774	4.390	842	874	1.015
Waarvan juridisch verplicht	94,9%				99,0%				
Bekostiging	31.584	0	31.584	-142	31.442	809	803	835	976
• Hoofdbekostiging	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Beloning LeerKracht lumpsum po/vo/bve	0		0		0				

• Aanvullende bekostiging	31.584	0	31.584	-142	31.442	809	803	835	976
- Tegemoetkoming kosten opleidingsscholen	31.584		31.584	-142	31.442	809	803	835	976
Subsidies	138.197	0	138.197	8.076	146.273	3.432	0	0	0
- Lerarenbeurs/zij-instroom	122.633		122.633	4.542	127.175				
- Impuls lerarentekorten vo en wetenschap en techniek pabo	2.977		2.977		2.977				
- Versterking samenwerking lerarenopleidingen en scholen	0		0		0				
- Verankering academische opleidingsschool	0		0		0				
- InnovatieImpuls Onderwijs	0		0		0				
- Onderwijscoöperatie	2.945		2.945		2.945				
- Promotiebeurs voor leraren	3.375		3.375		3.375				
- Projecten professionalisering	3.700		3.700		3.700				
- Projecten regionale arbeidsmarktproblematiek	0		0		0				
- Caribisch Nederland	0		0		0				
- Overige projecten	2.567		2.567	3.534	6.101	3.432			
Opdrachten	4.394	0	4.394	133	4.527	110	0	0	0
- Onderzoek, ramingen en communicatie	3.494		3.494	133	3.627	110			
- Leraren- en schoolleidersregister	900		900		900				
Bijdrage aan agentschappen	5.492	0	5.492	40	5.532	39	39	39	39
- Dienst Uitvoering Onderwijs	5.492		5.492	40	5.532	39	39	39	39
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	0		0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	6.000		6.000		6.000				

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 8,1 miljoen verhoogd.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Subsidies

Het budget voor de subsidies wordt per saldo met € 8,1 miljoen verhoogd. De verhoging is met name het gevolg van de volgende mutaties:

- De loon- en prijsbijstelling op subsidies is voor 2017 uitgekeerd. Dit is € 3,5 miljoen.
- Het budget voor de lerarenbeurs/zij-instroom/bewegingsonderwijs wordt in 2017 verhoogd met € 4,5 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:
  - De in het sectorakkoord PO afgesproken maatregel dat 30% van de leraren in 2020 een academische pabo of een masteropleiding heeft afgerond (€ 2,0 miljoen);
  - De, in ditzelfde sectorakkoord, afgesproken maatregel «meer en betere gymlessen»: leraren die hun bevoegdheid willen halen om gym te geven kunnen hiervoor een beroep doen op de subsidie bewegingsonderwijs (€ 3,0 miljoen);
  - Diverse overboekingen (-€ 0,5 miljoen).

Artikel 11. Studiefinanciering

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 11 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017	Stand 1e suppletoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	4.537.556	0	4.537.556	47.299	4.584.855				
Uitgaven	4.537.556	0	4.537.556	47.299	4.584.855	69.686	61.338	55.725	33.337
Waarvan juridisch verplicht	100%				100%				

Inkomensoverdrachten	1.528.810	0	1.528.810	-40.677	1.488.133	207.449	185.794	168.103	138.289
• Basisbeurs	775.401	0	775.401	-9.762	765.639	-30.343	-27.452	-27.361	-30.099
- Gift (R)	1.111.853		1.111.853	-17.816	1.094.037	-27.076	-28.810	-34.808	-39.388
- Prestatiebeurs (NR)	-336.452		-336.452	8.054	-328.398	-3.267	1.358	7.447	9.289
• Aanvullende beurs	799.282	0	799.282	-17.155	782.127	-21.393	-26.917	-25.693	-28.504
- Gift (R)	636.122		636.122	-34.162	601.960	-39.499	-36.793	-28.384	-27.327
- Prestatiebeurs (NR)	163.160		163.160	17.007	180.167	18.106	9.876	2.691	-1.177
• Reisvoorziening	-53.175	0	-53.175	35.534	-17.641	80.347	63.697	64.509	68.794
- Bijdrage aan vervoersbedrijven (R)	143.647		143.647	-20.085	123.562	6.448	2.775	1.879	-542
- Gift (R)	669.431		669.431	-1.292	668.139	-18.992	-36.386	-38.456	-37.510
- Prestatiebeurs (R)	-866.253		-866.253	56.911	-809.342	92.891	97.308	101.086	106.846
• Overige uitgaven	7.302	0	7.302	-49.294	-41.992	178.838	176.466	156.648	128.098
- Overige uitgaven relevant (R)	100.052		100.052	167.140	267.192	-20.966	-20.965	-20.965	-20.966
- Caribisch Nederland	3.013		3.013	645	3.658	1.018	1.429	1.881	2.380
- Overige uitgaven niet-relevant (NR)	-95.763		-95.763	-217.079	-312.842	198.786	196.002	175.732	146.684
Leningen	2.903.155	0	2.903.155	76.716	2.979.871	-142.948	-125.272	-113.133	-105.643
- Rentedragende lening (NR)	2.629.864		2.629.864	33.612	2.663.476	-204.321	-190.609	-174.347	-162.054
- Collegegeldkrediet (NR)	273.291		273.291	43.104	316.395	61.373	65.337	61.214	56.411
Bijdrage aan agentschappen	105.591	0	105.591	11.260	116.851	5.185	816	755	691
- Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	105.591		105.591	11.260	116.851	5.185	816	755	691
Ontvangsten	865.237	0	865.237	-14.329	850.908	-24.473	-39.025	-43.812	-43.239
- Ontvangen rente en relevant hoofdsom (R)	128.068		128.068	-16.808	111.260	-21.729	-32.075	-35.645	-33.475
- Kortlopende vorderingen (R)	93.003		93.003	-10.944	82.059	-11.445	-9.944	-9.945	-9.945
- Terugontvangen hoofdsom (NR)	644.166		644.166	13.423	657.589	8.701	2.994	1.778	181

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting instrumenten (algemeen):

Het onderscheid relevant en niet-relevant is in onderstaande toelichting als uitgangspunt genomen. Relevant betekent relevant voor het begrotingstekort/EMU-saldo. De relevante uitgaven worden hoofdzakelijk gevormd door studiefinanciering die meteen als gift wordt toegekend en door de omzetting van uitgekeerde prestatiebeurs in gift (na behalen van het diploma binnen 10 jaar). Onder de niet-

relevante uitgaven vallen vooral de betalingen van prestatiebeurzen (zolang die nog niet omgezet zijn in een gift) en verstrekte rentedragende leningen.

De relevante ontvangsten worden vooral gevormd door de ontvangen rente op verstrekte studieleningen. De niet-relevante ontvangsten betreffen hoofdzakelijk aflossingen op de hoofdsom van rentedragende leningen.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Inkomensoverdrachten

In totaal wordt € 40,7 miljoen minder uitgegeven aan inkomensoverdrachten dan eerder geraamd. Dit is het gevolg van de volgende mutaties:

- De basisbeursuitgaven vallen lager uit dan eerder geraamd. In 2017 wordt per saldo € 9,8 miljoen minder aan basisbeursuitgaven verwacht.
  - Dit betreft € 17,8 miljoen minder relevante basisbeursuitgaven (gift). Deze € 17,8 miljoen betreft voornamelijk lagere uitgaven aan bolstudenten niveau 1 en 2. Deze studenten ontvangen de basisbeurs als gift. De realisatie over 2016 laat zien dat het aantal studenten en daarmee de uitgaven lager uitvielen dan aanvankelijk geraamd.
  - De niet-relevante uitgaven basisbeurs (prestatiebeurs) stijgen met ruim € 8,1 miljoen. Dit is vooral het gevolg van hogere aantallen geraamde studenten in de referentieraming voor het jaar 2017.
- De uitgaven aanvullende beurs vallen per saldo € 17,2 miljoen lager uit dan geraamd:

- Dit betreft € 34,2 miljoen minder relevante aanvullende beurs-uitgaven. Net als bij de basisbeurs zijn ook de aanvullende beursuitgaven aan bolstudenten niveau 1 en 2 lager. Daarnaast waren voor alle onderwijsniveaus de omzettingen in 2016 iets lager dan aanvankelijk geraamd, wat heeft geleid tot een lichte neerwaartse bijstelling van de omzettingen in 2017.
- De niet-relevante uitgaven aanvullende beurs stijgen in 2017 met € 17,0 miljoen. Net als bij de basisbeurs komt dit voornamelijk door hogere aantallen geraamde studenten in de referentieraming voor het jaar 2017.
- De uitgaven voor de reisvoorziening stijgen in 2017 met € 35,5 miljoen. Dit is het gevolg van de volgende boekingen:
  - Een verlaging van de bijdrage aan de vervoersbedrijven van € 20,1 miljoen. Dit wordt ten eerste veroorzaakt door lagere gemiddelde prijzen omdat studenten gemiddeld minder kilometer met de voorziening reizen. Ten tweede viel de afrekening over 2016, die in 2017 plaats vindt, mee.
  - Een verlaging van de reisvoorziening gift met € 1,3 miljoen die vooral wordt veroorzaakt door een gedaalde prijs van de reisvoorziening voor buitenlandstuderenden.
  - Een verhoging van de prestatiebeursuitgaven met € 56,9 miljoen. Voor een deel is dit de tegenhanger van de verlaagde bijdrage aan vervoersbedrijven. De prestatiebeurssystematiek heeft als gevolg dat per saldo uitgaven met betrekking tot de reisvoorziening pas relevant worden uitgegeven als een prestatiebeursstudent is afgestudeerd en daarmee de voorziening een gift wordt. Door deze systematiek is deze post reisvoorziening prestatiebeurs negatief. Een tweede oorzaak van de hogere uitgaven op deze post betreft een verlaging van het normbedrag. Het gemiddelde normbedrag is lager als gevolg van de nieuwe doelgroep minderjarige bolstudenten waarvoor een lagere prijs aan vervoerders wordt betaald.
- De overige uitgaven vallen in 2017 € 49,3 miljoen lager uit dan geraamd:
  - De relevante overige uitgaven stijgen met € 167,1 miljoen. Dit heeft voor het grootste deel te maken met een verschuiving van ruim € 120 miljoen van overige niet-relevante uitgaven naar overige relevante uitgaven. Deze verschuiving is het gevolg van een verbeterde boekingsmethode van de reisvoorziening als gevolg van het Programma Vernieuwing Studiefinanciering. Waar voorheen iedere prestatiebeursstudent die de reisvoorziening niet activeerde, toch elke maand een vordering kreeg opgeboekt, zal dit voortaan niet meer het geval zijn. De extra uitgaven betreffen de kwijtscheldingen van de onterecht geboekte vorderingen in

de afgelopen jaren van studenten die nog actief zijn (voorheen werden de onterechte vorderingen altijd kwijtgescholden als de student stopte met studeren of was afgestudeerd). Het resterende deel van de hogere uitgaven heeft te maken met een verschuiving van het boeken van achterstallig lager recht van diverse posten naar deze post en van een verschuiving van kwijtscheldingen die geraamd waren voor december 2016, maar plaatsvonden in januari 2017.

- De uitgaven aan studiefinanciering op Caribisch Nederland is € 0,6 miljoen gestegen als gevolg van een hogere realisatie in 2016.
- De niet-relevante overige uitgaven vallen € 217,1 miljoen lager uit. Het betreft voornamelijk de niet-relevante tegenhanger van de relevante overige uitgaven en de relevante uitgaven aan de prestatiebeurs reisvoorziening.

Leningen

Er wordt per saldo naar verwachting € 76,7 miljoen meer uitgegeven aan leningen dan geraamd:

- De uitgaven aan rentedragende leningen stijgen met € 33,6 miljoen. Dit is vooral het gevolg van een groter bedrag aan prestatiebeursuitgaven die worden omgezet in een lening. De omzettingen van prestatiebeursuitgaven in leningen fluctueren van jaar op jaar, waardoor deze lastig te ramen zijn.
- Het collegegeldkrediet wordt met € 43,1 miljoen omhoog bijgesteld, omdat meer studenten hiervan gebruik zijn gaan maken. Ook is het gemiddelde bedrag iets hoger geworden.

Bijdragen aan agentschappen

Het budget voor de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) wordt per saldo met € 11,3 miljoen verhoogd.

Hiervan is € 11,7 miljoen het gevolg van meerkosten PVS in de eindfase van het programma.

Ontvangsten

De ontvangstenraming wordt per saldo verlaagd met € 14,3 miljoen:

- Op basis van de realisatiecijfers over 2016 en de lage rente worden de relevante rente-ontvangsten met € 16,2 miljoen naar beneden bijgesteld. De post relevante ontvangsten hoofdsom wordt met € 0,6 miljoen naar beneden bijgesteld.

- Bij de kortlopende vorderingen worden € 10,9 miljoen minder ontvangsten verwacht. Er is minder achterstallig lager recht geconstateerd wat leidt tot minder kortlopende vorderingen.
- Op basis van de realisaties 2016 worden de verwachte niet-relevante ontvangsten met € 13,4 miljoen verhoogd. Dit betreft ontvangsten van direct verstrekte rentedragende studieleningen en in langlopende leningen omgezette prestatiebeurs-uitgaven.

Artikel 12. Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 12 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017	Stand 1e suppletoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	89.241	0	89.241	368	89.609	747	844	1.189	2.034
Uitgaven	89.241	0	89.241	368	89.609	747	844	1.189	2.034
Waarvan juridisch verplicht	100%				100%				
Inkomensoverdrachten	73.304	0	73.304	274	73.578	636	732	1.071	1.903
• TS 17-	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Minderjarige deelnemers bol (R)	0		0	0	0	0	0	0	0
• TS 18+	5.506	0	5.506	-115	5.391	-115	-115	-115	-114
- Tegemoetkoming lerarenopleiding (tlo) (R)	3.634		3.634	-307	3.327	-307	-307	-307	-307
- Deeltijd vo (R)	1.872		1.872	193	2.065	193	193	193	193
• VO 18+	67.798	0	67.798	388	68.186	750	846	1.185	2.017
- Volwassenenonderwijs (vavo) (R)	6.003		6.003	-2	6.001	-19	1	28	100
- Meerderjarige scholieren vo (R)	56.214		56.214	985	57.199	1.418	1.479	1.752	2.471
- Meerderjarige scholieren vso (R)	4.700		4.700	-210	4.490	-264	-249	-210	-169
- STOEB/ALR (NR)	881		881	-385	496	-385	-385	-385	-385
Bijdrage aan agentschappen	15.937	0	15.937	94	16.031	111	112	118	131
- Dienst Uitvoering Onderwijs (R)	15.937		15.937	94	16.031	111	112	118	131
Ontvangsten	3.066	0	3.066	-663	2.403	-650	-643	-613	-567
- TS 17- (R)	0		0	0	0	0	0	0	0
- TS 18+ (R)	75		75	10	85	10	10	10	10
- VO 18+ (R)	2.991		2.991	-673	2.318	-660	-653	-623	-577

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Inkomensoverdrachten

- De raming wordt per saldo met € 0,3 miljoen verhoogd.

Bijdragen aan agentschappen

- Het budget wordt met € 0,1 miljoen verhoogd.

Ontvangsten

- De ontvangstenraming wordt met € 0,7 miljoen verlaagd.

Artikel 13. Lesgelden

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 13 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017	Stand 1e suppletoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	6.748		6.748	38	6.786	38	32	32	30
Uitgaven	6.748	0	6.748	38	6.786	38	32	32	30

Waarvan juridisch verplicht	100,0%			100%					
Bijdrage aan agentschappen	6.748	0	6.748	38	6.786	38	32	32	30
- Dienst Uitvoering Onderwijs	6.748		6.748	38	6.786	38	32	32	30
Ontvangsten	246.267		246.267	-3.789	242.478	-9.949	-11.739	-12.629	-13.471

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bijdragen aan agentschappen

- Het budget wordt met € 0,04 miljoen verhoogd.

Ontvangsten

- De ontvangstenraming wordt met € 3,8 miljoen verlaagd.

Artikel 14. Cultuur

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 14 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017	Stand 1e suppletoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	944.286	25.000	969.286	-636.350	332.936	506.087	495.225	496.245	614.583
Waarvan garantieverplichtingen	629.000		629.000	-706.056	-77.056	-	-	-	-

						629.000	629.000	629.000	629.000
Uitgaven	802.568	25.000	827.568	-77.695	749.873	6.032	15.694	14.674	14.417
Waarvan juridisch verplicht	98,8%				98,5%				
Bekostiging	705.314	15.000	720.314	-77.261	643.053	12.141	22.641	22.641	22.804
- Culturele basisinfrastructuur	379.716	0	379.716	25.502	405.218	25.513	25.513	25.513	25.676
Vierjaarlijkse instellingen	226.199		226.199	16.677	242.876	16.688	16.688	16.688	16.851
Vierjaarlijkse fondsen	153.517		153.517	8.825	162.342	8.825	8.825	8.825	8.825
- Erfgoedwet	119.168	0	119.168	0	119.168	0	0	0	0
Huisvesting	80.448		80.448		80.448				0
Beheer en onderhoud collecties	38.720		38.720		38.720				0
- Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen	43.281	0	43.281	-43.280	1	0	0	0	0
Stelseltaken openbare bibliotheekvoorzieningen	21.411		21.411	-21.410	1				0
Digitale openbare bibliotheek	10.600		10.600	-10.600	0				0
Bibliotheekvoorziening leesgehandicapten	11.270		11.270	-11.270	0				0
- Monumentenzorg	97.696	15.000	112.696	-63.115	49.581	-704	-704	-704	-704
- Archieven incl. Regionale Historische Centra	23.971		23.971	335	24.306	0	0	0	0
- Flankerend beleid huisvesting	23.623		23.623	11.156	34.779	-1.609	-1.609	-1.609	-1.609
- Cultuureducatie met Kwaliteit	17.500		17.500	-7.500	10.000	-10.500	0	0	0
- Archeologie	359		359	-359	0	-559	-559	-559	-559
Subsidies	41.864	10.000	51.864	-4.539	47.325	-6.894	-7.543	-8.543	-8.971
- Verbreden inzet cultuur	7.692		7.692	1.888	9.580	899	250	-750	0
- Internationaal cultuurbeleid (incl. HGIS)	5.757		5.757	1.248	7.005	1.248	1.248	1.248	70
- Programma leesbevordering	3.350		3.350		3.350	0	0	0	0
- Creatieve Industrie	1.885		1.885		1.885	0	0	0	0
- Erfgoed en ruimte	3.500		3.500	195	3.695	0	0	0	0
- Programma ondernemerschap	0		0		0	0	0	0	0
- Specifiek cultuurbeleid	19.680	10.000	29.680	-7.870	21.810	-9.041	-9.041	-9.041	-9.041
Opdrachten	13.329	0	13.329	3.273	16.602	289	100	100	100
- Beleidsonderzoek, evaluaties en kennisbasis	2.332		2.332	-180	2.152	-136	-325	-325	-325
- Monumentenzorg	3.692		3.692	2.064	5.756	0	0	0	0
- Archeologie	865		865	0	865	0	0	0	0
- Erfgoed en Ruimte	2.500		2.500	-570	1.930	0	0	0	0
- Overige opdrachten	3.940		3.940	1.959	5.899	425	425	425	425

Bijdrage aan agentschappen	39.313	0	39.313	831	40.144	518	518	498	506
- Nationaal Archief	39.313		39.313	831	40.144	518	518	498	506
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	2.748	0	2.748	1	2.749	-22	-22	-22	-22
- Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	2748		2.748	1	2.749	-22	-22	-22	-22
Ontvangsten	494	0	494	13.783	14.277	0	0	0	0

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 636,4 miljoen verlaagd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door:

- Bijstelling van de verplichtingenraming (verlaging € 706 miljoen) als gevolg van een systeemwijziging bij de garanties (regelingen voor indemniteit en achterborg). De stand die was gebaseerd op de oude systematiek, € 629 miljoen, is volledig afgeboekt. Volgens de nieuwe ramingsystematiek zijn verleningen van garanties bijgeboekt en vervallen garanties afgeboekt, per saldo een verlaging van € 77 miljoen.
- Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van het toevoegen van verplichtingen die in het kader van de Erfgoedwet reeds in 2017 worden aangegaan voor uitgaven in 2018 (verhoging € 119,1 miljoen).
- Bijstelling van de verplichtingenraming als gevolg van verplichtingen die in 2017 meerjarig, voor de periode 2017-2020, worden aangegaan voor internationale cultuursubsidies en voor de Regeling impuls muziekonderwijs (verhoging € 28,1 miljoen).

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor de culturele basisinfrastructuur wordt per saldo verhoogd met € 25,5 miljoen. De redenen zijn dat er loon- en prijsbijstellingsmiddelen zijn toegevoegd en dat middelen die binnen de OCW-begroting aanvullend beschikbaar waren gemaakt voor de culturele basisinfrastructuur, zoals aangekondigd in de [Kamerbrief over de nieuwe basisinfrastructuur](#), nu naar dit financieel instrument worden overgeboekt.
- Het budget voor de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen wordt per saldo verlaagd met € 43,3 miljoen, doordat middelen voor subsidieverlening aan de Koninklijke Bibliotheek op basis van deze Wet zijn overgeboekt naar begrotingsartikel 16 Onderzoek- en Wetenschapsbeleid.
- Het budget voor de monumentenzorg wordt per saldo met € 63,1 miljoen verlaagd. De belangrijkste reden hiervoor is uitstel van de afschaffing van de fiscale regeling monumentenzorg ([Kamerbrief Wet fiscale maatregelen rijksmonumenten](#), verlaging € 53,8 miljoen): middelen die in verband met de afschaffing door het ministerie van Financiën aan het ministerie van OCW waren overgeboekt, worden geretourneerd voor continuering van de fiscale regeling. Daarnaast zijn enkele overboekingen uitgevoerd: aan het Provinciefonds voor renovatie van de Eusebiuskerk ([Kamerbrief monumentenzorg 20 september 2016](#)) en aan andere financiële instrumenten binnen het begrotingsartikel Cultuur in verband met geplande monumentenzorguitgaven aan opdrachten en subsidies.
- Het budget voor flankerend beleid huisvesting wordt per saldo verhoogd met € 11,2 miljoen. Het saldo bestaat grotendeels uit de desaldering van een ontvangst waarmee een schuld aan het Rijksvastgoedbedrijf zal worden voldaan, zie toelichting onder Ontvangsten.
- Het budget voor cultuureducatie met kwaliteit wordt per saldo verlaagd met € 7,5 miljoen, doordat middelen voor de Prestatiebox Cultuureducatie zijn overgeboekt naar begrotingsartikel 1 Primair onderwijs.

Ontvangsten

- Het ontvangstenbudget wordt met € 13,8 miljoen verhoogd. Er zijn extra ontvangsten geraamd als gevolg van de nieuwe huisvestingssystematiek van de rijksmusea, die is ingegaan in 2017. Het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) brengt in verband hiermee een egalisatieschuld in rekening bij het Ministerie van OCW. Deze egalisatieschuld is in het verleden ontstaan door de wijze van berekenen van de huur die musea betaalden. Bij de musea waren, op verzoek van het Ministerie van OCW, bestemmingsfondsen gevormd om

deze schuld te kunnen voldoen. Het ministerie vordert de middelen uit deze bestemmingsfondsen van de musea, om daarmee de egalisatieschuld te kunnen voldoen aan het RVB.

Artikel 15. Media

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 15 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017	Stand 1e suppletoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	969.699	0	969.699	13.738	983.437	12.865	14.980	13.840	11.583
Uitgaven	962.699	0	962.699	13.738	976.437	12.865	14.980	13.840	11.583
Waarvan juridisch verplicht	99,9%				100%				
Bekostiging	956.817	0	956.817	13.658	970.475	12.787	14.906	13.766	11.509
- Publieke Omroep (omroepinstellingen)	887.385	0	887.385	0	887.385	0	0	0	0
Landelijke publieke omroep	747.489		747.489		747.489				
Regionale Omroep	139.896		139.896		139.896				
- Beheertaken landelijke publieke omroep	62.113	0	62.113	0	62.113	0	0	0	0
Stichting Omroep Muziek	15.752		15.752		15.752				
Uitzenden en uitzendgereedmaken	25.577		25.577		25.577				
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid (NIBG)	20.784		20.784		20.784				
- Dotaties, bijdragen publieke omroep	13.220	0	13.220	0	13.220	0	0	0	0
Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties (Mediafonds)	0		0		0				
Stimuleringsfonds voor de Journalistiek	2.119		2.119		2.119				
Filmfonds van de omroep en Telefilm (COBO)	8.065		8.065		8.065				
Mediawijsheid Expertisecentrum (Bewust mediagebruik)	1.498		1.498		1.498				
Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON)	1.538		1.538		1.538				
- Dotatie/onttrekking Algemene Mediareserve	-6.584		-6.584	13.658	7.074	12.787	14.906	13.766	11.509
- Overige bekostiging media (uit rente AMR)	683		683		683				

- Basisinfrastructuur Cultuur 2013-2016	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vierjaarlijkse instellingen	0		0		0		0		0
Subsidies	919	0	919	0	919	0	0	0	0
- Subsidies	919		919		919				
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	4.928	0	4.928	80	5.008	78	74	74	74
- Commissariaat voor de Media	4.928		4.928	80	5.008	78	74	74	74
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	35	0	35	0	35	0	0	0	0
- Uitvoering internationale contributies	35		35		35				
Ontvangsten	199.500	0	199.500		199.500				

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 13,7 miljoen verhoogd. Er is geen verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor Dotatie/onttrekking Algemene mediareserve wordt met € 13,7 miljoen verhoogd. Dit betreft de volgende mutaties;
  - Een verhoging met € 4,1 miljoen door de prijsbijstelling tranche 2017. Bij Miljoenennota zal dit bedrag worden doorverdeeld naar de andere budgetten binnen dit instrument.
  - Een verhoging met € 9,5 miljoen ter dekking van het tekort op de wettelijke prijsindexatie, opgelopen in de jaren 2015 en 2016.

Artikel 16. Onderzoek en wetenschapsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 16 (Eerste supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e supplettoire begroting 2017	Stand 1e supplettoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	967.006	0	967.006	98.114	1.065.120	32.003	21.492	20.116	20.901
waarvan garantieverplichting									
Uitgaven	950.780	0	950.780	77.942	1.028.722	33.348	21.520	20.143	20.086
Waarvan juridisch verplicht	99,49%				99,9%				
Bekostiging	835.211	0	835.211	68.119	903.330	21.815	20.206	18.829	18.772
• Hoofdbekostiging	586.167	0	586.167	63.739	649.906	19.687	18.857	18.829	18.772
<i>NWO-wet en WHW</i>									
- NWO	453.831	0	453.831	16.109	469.940	15.244	14.602	14.580	14.530
- KNAW	86.788	0	86.788	2.849	89.637	2.910	2.786	2.782	2.778
- KB	45.548	0	45.548	44.781	90.329	1.533	1.469	1.467	1.464
• Aanvullende bekostiging	249.044	0	249.044	4.380	253.424	2.128	1.349	0	0
- NWO Talentenontwikkeling	161.246	0	161.246	0	161.246	0	0	0	0
- NWO STW	8.000	0	8.000	0	8.000	0	0	0	0
- NWO Grootchalige researchinfrastructuur	55.382	0	55.382	0	55.382	0	0	0	0
-									
Nationaal RG onderwijsonderzoek	18.769	0	18.769	4.380	23.149	2.128	1.349	0	0
- Poolonderzoek	3.147	0	3.147	0	3.147	0	0	0	0
- Caribisch Nederland	2.500	0	2.500	0	2.500	0	0	0	0
Subsidies	26.101	0	26.101	-1.468	24.633	415	0	0	0
- NCB/Nationaal Herbarium	6.265	0	6.265	0	6.265	0	0	0	0
- BPRC	8.358	0	8.358	0	8.358	0	0	0	0
- NCWT/NEMO	3.366	0	3.366	0	3.366	0	0	0	0
- STT	221	0	221	0	221	0	0	0	0
- Stichting AAP	1.032	0	1.032	0	1.032	0	0	0	0
- Nationale coördinatie	5.609	0	5.609	-1.468	4.141	415	0	0	0
- Bilaterale samenwerking	1.250	0	1.250	0	1.250	0	0	0	0
Opdrachten	300	0	300	4	304	4	0	0	0

- Opdrachten	300	0	300	4	304	4			
Bijdrage aan agentschappen	763	0	763	12	775	12	12	12	12
- Dienst Uitvoering Onderwijs	272	0	272	12	284	12	12	12	12
- Nationaal contactpunt Kaderprogramma	491	0	491	0	491	0	0	0	0
Bijdrage aan medeoverheden	0	0	0	173	173	0	0	0	0
- Nationaal contactpunt Kaderprogramma		0	0	173	173	0	0	0	0
Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties	88.405	0	88.405	11.102	99.507	11.102	1.302	1.302	1.302
- EMBC	812	0	812	41	853	41	41	41	41
- EMBL	4.851	0	4.851	347	5.198	347	347	347	347
- ESA	31.065	0	31.065	0	31.065	0	0	0	0
- CERN	40.000	0	40.000	9.800	49.800	9.800	0	0	0
- ESO	9.105	0	9.105	914	10.019	914	914	914	914
- NTU/INL	2.572	0	2.572	0	2.572	0	0	0	0
Ontvangsten	101	0	101		101	0	0	0	0

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 98,1 miljoen verhoogd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door:

- Bijstelling van de verplichtingenraming doordat uitgavenmutaties voor het jaar 2018 – overeenkomstig de bekostigingsregelgeving – in het jaar 2017 worden verplicht.

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Bekostiging

- Het budget voor bekostiging wordt per saldo met € 68,1 miljoen verhoogd. De verhoging wordt onder andere veroorzaakt door:
  - de doorverdeling van de loon- en prijsbijstelling tranche 2017 die het budget per saldo verhogen met 19,3 miljoen (zie het algemeen deel);
  - overboeking van het budget ad € 43,3 miljoen voor de WSOB van artikel 14 (Cultuur) ten behoeve van de Koninklijke Bibliotheek.

Subsidies

Het budget voor subsidies wordt per saldo met € 1,5 miljoen verlaagd.

Bijdragen aan (inter)nationale organisaties

- Het budget voor (inter)nationale organisaties wordt per saldo met € 11,1 miljoen verhoogd. De verhoging wordt onder andere veroorzaakt door:
  - een verhoging van € 9,8 miljoen van de contributie aan CERN als gevolg van het vrijgeven van de minimum wisselkoers door de Zwitserse nationale Bank in 2015.

Artikel 25. Emancipatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Beleidsartikel 25 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017	Stand 1e suppletoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	7.186	0	7.186	-1.350	5.836	81	40	133	133
Uitgaven	14.172	0	14.172	-861	13.311	275	133	133	133
Waarvan juridisch verplicht	54,0%				68,2%				
Bekostiging	4.198	0	4.198	79	4.277	79	79	79	79
Kennisinfrastructuur	4.198	0	4.198	79	4.277	79	79	79	79

- Vrouwenemancipatie	2.948		2.948	79	3.027	79	79	79	79
- LHBT	1.250		1.250		1.250				
Subsidies	7.123	0	7.123	105	7.228	129	0	0	0
Subsidieregeling emancipatie	7.123	0	7.123	105	7.228	129	0	0	0
- Vrouwenemancipatie	4.827		4.827	725	5.552	129			
- LHBT	2.296		2.296	-620	1.676				
Subsidieregeling emancipatie 2011	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Vrouwenemancipatie			0		0				
- LHBT			0		0				
Opdrachten	664	0	664	35	699	11	0	0	0
- Vrouwenemancipatie	410		410	11	421	11			
- LHBT	254		254	24	278				
Bijdrage aan agentschappen	135	0	135	0	135	0	0	0	0
- Dienst Uitvoering Onderwijs	135		135		135				
Bijdrage aan medeoverheden	2.012	0	2.012	-1.080	932	56	54	54	54
Gemeentefonds BZK	2.012	0	2.012	-1.080	932	56	54	54	54
- Vrouwenemancipatie	1.953		1.953	-1.500	453	56	54	54	54
- LHBT	59		59	420	479				
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	40	0	40	0	40	0	0	0	0
- LHBT	40		40		40				
Ontvangsten	0	0	0		0	0	0	0	0

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Verplichtingen

De verplichtingen worden met € 1,4 miljoen verlaagd. Het verschil tussen de verplichtingen- en uitgavenmutaties wordt veroorzaakt door:

- Correctie verplichtingenruimte met een bedrag van +/- € 0,5 miljoen voor verplichtingen aangegaan in 2016 voor de jaren vanaf 2017 (voor 2016 gecorrigeerd met de 2^e Suppletoire Wet 2016).

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Loonbijstelling

- Het budget voor 2017 blijft per saldo ongewijzigd. De toegevoegde loonbijstelling tranche 2017 en de compensatie voor de ABP-pensioenpremiestijging zijn direct structureel verdeeld over de artikelen. De negatieve loonbijstelling op artikel 91 nominaal en onvoorzien (als gevolg van de ramingsbijstelling) wordt gecompenseerd met een deel van de prijsbijstelling. In de onderstaande tabel staat de doorverdeling naar de verschillende artikelen voor 2017.

Tabel 1 Loonbijstelling 2017 (bedragen x € 1.000)

Art. Omschrijving	2017
1 Primair onderwijs	232.179
3 Voortgezet onderwijs	176.177
4 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	79.624
6 Hoger beroepsonderwijs	54.434
7 Wetenschappelijk onderwijs	70.303
8 Internationaal beleid	125
9 Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid	4.216
11 Studiefinanciering	525
12 Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten	81
13 Lesgelden	35
14 Cultuur	7.988
16 Onderzoek en wetenschapsbeleid	16.128
25 Emancipatie	184
91 Nominaal en onvoorzien	-3.158

95 Apparaatsuitgaven	7.068
Totaal	645.909

Prijsbijstelling

- Het budget voor 2017 blijft per saldo ongewijzigd. De toegevoegde prijsbijstelling tranche 2017 is direct structureel verdeeld over de artikelen. Een deel van de prijsbijstelling is ingezet voor OCW brede problematiek zoals de negatieve loonbijstelling over de ramingsbijstelling op artikel 91. In de onderstaande tabel staat de doorverdeling naar de verschillende artikelen voor 2017.

Tabel 3 Prijsbijstelling 2017 (bedragen x € 1.000)	
Art. Omschrijving	2017
1 Primair onderwijs	20.599
3 Voortgezet onderwijs	17.797
4 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	16.433
6 Hoger beroepsonderwijs	10.246
7 Wetenschappelijk onderwijs	20.631
8 Internationaal beleid	84
9 Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid	231
11 Studiefinanciering	16.746
12 Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten	1.217
13 Lesgelden	15
14 Cultuur	7.179
15 Media	4.222
16 Onderzoek en wetenschapsbeleid	4.968
25 Emancipatie	73
95 Apparaatsuitgaven Inzet ter dekking	9.919
Totaal	130.360

Onvoorzien

- De post 'Onvoorzien' wordt per saldo met € 150,1 miljoen verhoogd. Het betreft de invulling van de ramingsbijstelling van € 150 miljoen, onder meer door de inzet van de eindejaarsmarge.
- Daarnaast wordt de negatieve loon- en prijsbijstelling over de ramingsbijstelling verwerkt door inzet van een deel van de prijsbijstelling tranche 2017.
- Ook is de eindejaarsmarge 2016/2017 van € 127,5 miljoen aan dit artikel toegevoegd en vervolgens direct ingezet ter dekking van:
  - de ramingsbijstelling op artikel 91 (totaal € 121,3 miljoen);
  - overlopende verplichtingen die niet in 2016 tot betaling zijn gekomen, maar pas in 2017 (totaal € 6,7 miljoen).

Artikel 95. Apparaatskosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid, Niet-beleidsartikel Apparaatskosten (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)									
	Ontwerpbegroting 2017	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen	Vastgestelde begroting 2017	Mutaties 1e suppletoire begroting 2017	Stand 1e suppletoire begroting 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021
Verplichtingen	242.370	0	242.370	14.363	256.733	10.839	10.101	6.275	6.271
Uitgaven	242.370	0	242.370	14.363	256.733	10.839	10.101	6.275	6.271
Personele uitgaven	177.050	0	177.050	14.459	191.509	17.475	17.086	13.624	13.788
<i>Waarvan</i>									
- eigen personeel	166.863		166.863	14.856	181.719	17.939	17.583	14.169	14.320
- externe inhuur	7.233		7.233	-1.259	5.974	-1.360	-1.382	-1.416	-1.408
- overige personele uitgaven	2.954		2.954	862	3.816	896	885	871	876
Materiële uitgaven	65.320	0	65.320	-96	65.224	-6.636	-6.985	-7.349	-7.517
<i>Waarvan</i>									
- ICT	26.672		26.672	-842	25.830	-6.326	-6.395	-6.412	-6.402
- bijdrage aan SSO's	22.089		22.089	-419	21.670	-780	-1.081	-1.004	-975
- overige materiële uitgaven	16.559		16.559	1.165	17.724	470	491	67	-140
- Begrotingsreserve schatkistbankieren	0		0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	567	0	567		567				

In de kolom "Mutaties eerste suppletoire begroting 2017" worden de mutaties ten opzichte van de "Stand vastgestelde begroting 2017" weergegeven. Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Toelichting mutaties:

Uitgaven

Toelichting per instrument:

Personele uitgaven

Het budget voor personele uitgaven wordt per saldo met € 14,5 miljoen verhoogd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- toevoeging van de loonbijstelling tranche 2017 van € 7,1 miljoen;
- teruggave van het aandeel van het surplus van het eigen vermogen van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) van totaal € 7,3 miljoen, waarvan € 6,0 miljoen ten gunste van het instrument Personeel is geboekt;
- budgetneutrale overboekingen binnen artikel 95 van € 5,9 miljoen, waarmee de budgetten per instrument meerjarig worden aangepast aan de actuele verwachtingen, gebaseerd op het departementaal jaarverslag van 2016;
- een verlaging met € 3,2 miljoen als gevolg van het terugdraaien van de kadercorrectie voor de monumentenaftrek in 2017, waarvan € 2,3 miljoen ten laste van het instrument Personeel is geboekt;
- kasschuiven die hebben geleid tot een verlaging van het budget met totaal € 1,3 miljoen. Onder andere als gevolg van een vertraging in de realisatie van het Programma Registers en Beroepsorganisatie (PRB);
- diverse interdepartementale overboekingen die hebben geleid tot een verlaging van € 0,7 miljoen.

Materiële uitgaven

Het budget voor materiële uitgaven wordt per saldo met € 0,1 miljoen verlaagd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- diverse kasschuiven die hebben geleid tot een verhoging van het budget met totaal € 5,3 miljoen. De belangrijkste hiervan zijn:

- als gevolg van een vertraging in de oplevering van de nieuwe ICT-werkplek in 2016 wordt € 2,1 miljoen pas in 2017 uitgegeven;
- een vertraging in de herhuisvesting binnen de Hoftoren. Het hiervoor gereserveerde bedrag van € 1,5 miljoen wordt doorgeschoven naar 2017;
- een budgetneutrale kasschuif ad € 1,5 miljoen van 2018-2022 naar 2017 ten behoeve van de financiering van de projectkosten van de aansluiting bij het Financieel Dienstencentrum(FDC) bij SZW;
- middelen voor het Rijksbrede Programma Kunstvoorziening zijn van alle departementen naar OCW overgeboekt. Een geplande investering in 2016 in een registratiesysteem heeft vertraging opgelopen, deze uitgaven van € 0,2 miljoen komen in 2017.
- budgetneutrale overboekingen binnen artikel 95 van -/-€ 5,9 miljoen, waarmee de budgetten per instrument meerjarig worden aangepast aan de actuele verwachtingen, gebaseerd op het departementaal jaarverslag van 2016;
- een verlaging met € 3,2 miljoen als gevolg van het terugdraaien van de kadercorrectie voor de monumentenaftrek in 2017, waarvan
€ 0,9 miljoen ten laste van het instrument Materieel is geboekt;
- teruggave van het aandeel van het surplus van het eigen vermogen van het Rijksvastgoedbedrijf VB van totaal € 7,3 miljoen, waarvan € 1,3 miljoen ten gunste van het instrument Materieel is geboekt.

d. Agentschap Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

In deze paragraaf is de 1^e suppletoire begroting opgenomen van de Dienst Uitvoering Onderwijs. De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is de uitvoeringsorganisatie van de Rijksoverheid voor het onderwijs. DUO levert producten en diensten op het terrein van bekostiging van instellingen, financiering van studenten, informatievoorziening alsmede diensten gericht op de verbetering van de verbinding tussen beleid en uitvoering. Daarnaast verricht DUO werkzaamheden voor overige departementen en derden.

Tabel 1 Staat van baten-lastenagentschap DUO (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	(3)=(1)+(2) Totaal geraamd
Baten			
Omzet moederdepartement	208.086	18.000	226.086
Omzet overige departementen	32.850	0	32.850
Omzet derden	5.045	0	5.045
Rentebaten	0	0	0
Vrijval voorzienigen	0	0	0
Bijzondere baten	0	0	0
Totaal baten	245.981	18.000	263.981
Lasten			
Apparaatskosten	238.981	18.000	256.981
- personele kosten	151.960	56.845	208.805
- waarvan eigen personeel	130.660	0	130.660
- waarvan externe inhuur	14.300	56.845	71.145
- waarvan overige personele kosten	7.000	0	7.000
- materiele kosten	87.021	-38.845	48.176
- waarvan apparaat ICT	20.000	0	20.000
- waarvan bijdrage aan SSO's	12.500	0	12.500
- waarvan overige materiële kosten	54.521	-38.845	15.676
Rentelasten	0	0	0
Afschrijvingskosten	7.000	0	7.000
- materieel	7.000	0	7.000
- waarvan apparaat ICT	5.500	0	5.500
- immaterieel	0	0	0
Overige kosten	0	0	0
- dotaties voorzieningen	0	0	0
- bijzondere lasten	0	0	0
Totaal lasten	245.981	18.000	263.981
Saldo van baten en lasten	0	0	0

Toelichting:

De baten van de eerste suppletoire begroting laten een stijging zien van € 18,0 miljoen ten opzichte van oorspronkelijk vastgestelde begroting 2017 (€ 246,0 miljoen).

Baten

Omzet moederdepartement

De omzet moederdepartement is € 18,0 miljoen hoger dan de oorspronkelijk vastgestelde begroting. De stijging heeft betrekking op incidentele financiering (geen onderdeel makend van de begroting), voor de werkzaamheden voor de uitvoering van het Programma Vernieuwing Studiefinanciering (€ 11,7 miljoen), doorontwikkeling BRON (€ 6,3 miljoen).

Lasten

Apparaatskosten

De kosten van de eerste suppletoire begroting laten enerzijds een verschuiving in de rubricering zien van € 40,0 miljoen en anderzijds een stijging van 18 miljoen ten opzichte van oorspronkelijk vastgestelde begroting 2017. In samenwerking met het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is in 2016 de rubricering van uitgaven in de administratie opnieuw beoordeeld. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de rubricering waardoor kosten, voorheen gerubriceerd als uitbesteed werk en daarmee onderdeel van de materiële kosten (€ 40,0 miljoen), nu onder de definitie van externe inhuur vallen. Dit heeft voor 2017 als consequentie dat de externe inhuur, vallend onder de personele kosten, zal toenemen en de overige materiële kosten gelijkelijk zullen dalen. Daarnaast laten de personele begroting een stijging zien van € 16,8 miljoen en de materiële begroting een stijging zien van € 1,2 miljoen samenhangend met de eerder genoemde uitvoering van het Programma Vernieuwing Studiefinanciering en doorontwikkeling BRON.

Kasstroomoverzicht

Suppletoire begroting 2017 (eerste suppletoire begroting), Kasstroomoverzicht baten-lastenagentschap (Bedragen x € 1.000)			
Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties 1e suppletoire begroting	(3)=(1)+(2) Stand 1e suppletoire begroting
1. Rekening courant RHB 1 januari 2016	46.440	0	46.440
Totaal ontvangen operationele kasstroom (+)	245.981	18.000	263.981
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	-273.981	-18.000	-291.981

2. Totaal operationele kasstroom	7.000	0	7.000
Totaal investeringen (-/-)	-7.000	0	-7.000
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	0	0
3. Totaal investeringskasstroom	-7.000	0	-7.000
Enmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0
Enmalig storting van moederdepartement (+)	0	0	0
Aflossingen op leningen (-/-)	0	0	0
Beroep op leenfaciliteit (+)	0	0	0
4. Totaal financieringskasstroom	0	0	0
5. Rekening courant RHB 31 december 2016 (=1+2+3+4)	11.440	0	11.440

Het kasstroomoverzicht is aangepast ten opzichte van de oorspronkelijke begroting met de eerder genoemde additionele middelen voor het Programma Vernieuwing Studiefinanciering en doorontwikkeling BRON.